

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

An liberum arbitrium negandum sit, qua sine Christo nihil possumus
facere?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

beat, totam naturam enectat necesse est inter damna-
tos Lutheri articulos est. [Etiam in ipso malo & pec-
cato libero non esse nos, liberum arbitrium tam in
malum, quam in bonum amittum esse, ideo propter
corruptionem naturæ, hominem non solum semper
de facto, sed etiam necessario peccare.]

At vero cum homo sine Christo nihil facere posse
dicitur, non negatur posse eum aliquid ad vitæ bonum
conueniens efficere, in quo non delinquat, illud autem
cum ordinari possit ad verum vltimumque finem, non
potest esse malum, vt S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 7. exponit.
Nam proposita peccandi occasione aliquando eam vi-
tare etiam peccator potest: cum potest transgredi, po-
test & nolle transgredi, atque adeo aliquid facere non
malum naturæ, nec malum intentione praua. Genes
enim quæ legis sunt, naturaliter faciunt. Et Augustin.
l. de spiritu & litera c. 28. Sicut, inquit, in homine iusto non
desunt peccata venialia, sic sine aliquibus operibus bonis difficili-
me vitæ pessimæ cuiuslibet hominū inueniuntur. Sunt steriles
quidem istæ improborum virtutes, non vitia tamen, &
licet non proficiant ad vitam æternam, non tamen da-
mnabilia sunt, nisi mala intentione peragantur, victio-
ne aliquo seruiant. Augustin. l. 4. c. 3. contra Iulianum.
Scito, inquit, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntate
rem bonam, illud opus bonum sine Dei gratiæ nemini posse con-
ferri, per quod solum homo potest ad Dei regnū perducī. Addit
non esse à Deo, ideo non esse opus beatificū. Idem etiam
Epistola 130. l. 1. c. 3. de nuptiis & concupiscentia,
epist. 99. & 5. l. 5. c. 17. de ciuitate, concedit non esse pec-
cata opera gentilium laudabiliter facta.

S. 2. Alter error est, quod liberum arbitrium ne-
gent etiam illis, qui Dei gratia præditi sunt.

Eorum hæc est rationis infania. [Sine me nihil po-
testis facere: non igitur est in nobis libera facienda po-
testas. Caluinus: Hanc sententiã Papistæ nõ extenuant
modo, sed enervant; imo prorsus elidunt. Est enim
verbotentis fatentur nos sine Christo nihil posse, ali-
quid tamen facultatis nobis suppetere somniat, quod
per se quidem non sufficit, Dei tamen gratia adiutum
cooperetur. Neq; enim hominem ita exinaniri iusti-
nent, quin aliquid ex se cõferat. Verum tã clara Christi
verba eludere non ita promptū est. Tale est commen-
tum Papistarū. Nos sine Christo nihil posse: ab eo tam-
mẽ adiutos habere aliquid ex nobis præter eius gratiã.
Christus vero cõtra pronunciat, nõs nihil posse ex nõ-
bis. Palmes inquit fructū non fert à seipso. Ergo non
tantū cooperantis suæ gratiæ auxiliū hic commendat,
sed nos penitus priuãt omni virtute, nisi quam suppet-
ditat ipse nobis. Ergo hæc particula sine me sic resolu-
ui debet: Non nisi ex me.] Eundem in sensum Ru-
dolphus Gualterus philosophatur nullas esse vires li-
beri arbitrij.

Responsio in promptū est, & argumētū validissi-
me in aduersariū retorquetur. Sine me, inquit, nihil po-
testis facere. Id verissimū est, & Pelagianos fulminis in-
stita prostermit. At nõ sequitur, ergo nec mecum potest
quicquam facere. An nõ insaniet, si quis prisco Heroi
objiciat, sine Theleo nihil gestū, nec ergo cū Theleo?
Nihil gestū est Diomedem remotō, nihil ergo Diomedem
præsente? Sine Antonio nõ vicit Iulius, nec ergo cum
Antonio? Nihil sine domino possumus, sed omnia
possumus in eo qui nos cõfortat. Pueriem ergo argu-
tiãres ipsã cõfutat. Palmes abscessi ferre vvas nõ pos-
sunt, ergo necio vite. Nihil potest lignum cū prima à
matre recisum est nihil igitur operatur cum trunco &
radici cõhæret. Imo vero fructus est, & radices, & trun-
ci, & rami, seu palmites, omniū est in suo genere opera-
tio certa, & ordinata. Ita & spirituales Christo per gra-
tiam operantur collaborant, vitales enim amandū, spe-
randū, credendū facultates habent, quæ sine gratiã mi-
nimum virtutum istarū actum salutis vtilem proferre

nequeunt, sed gratiã adiutã, & auxiliõ diuinã suble-
uatã actiones ex se, non sua virtute producant, vt de
palmitibus dictū est. Et in vitibus quidem, arbutisq;
hoc infusiones demõstrant, atq; inoculationes; si enim
alterius generis surculum inferas, fructus producit
nõ qualis solet esse radici & trunco naturalis, sed qua-
lem requirit natura insititiij ramuli: vnde succū ita im-
mutat, & percoquit surculus, vt sibi congenerem fru-
ctum efficiat, si nihil faciat: Quemadmodum palmites
igitur in vite, & cum vite operantur atq; ad vvas pro-
ducendas concurrunt, ita etiam spiritualium ramorum
sua est cooperatio. Quod si ne cum Christo quicquam
voluntas regeutorū cooperatur, non est palmiti simi-
lis sed saxo. Quod siue in vite sit, insitum, siue à vite se-
paratum, nihil proferre potest. Deinde Christus dicit
v. 2. palmitem ferre fructum & purgari, vt plus fructus
ferat, & egerit rãpãv est aliquid facere, alioqui quid op-
us est purgatione ad maiorem fertilitatem, si nihil
palmes agit? si nulla est illi facultas cooperandi?

Quin hoc ipsum requirit antithesis. Nam cum di-
citur palmes non posse ferre fructū ex seipso, nisi man-
ferit in vite: negatur eius efficientia ad productionem
fructus, nam Deus etiã ex arido ligno flores, & fructus
producere potest, cum ergo in vite dicitur ferre fru-
ctum non ita intelligendū est, quasi ipse in vite morē
lapidis se habeat, sed quod ad fructū edendū aliquid
de se cõferat, quod extra vitem nõ potuit. Sine lumi-
ne oculus videre nõ potest, & tñ cum lumen infertur,
nõ est folius luminis opus, sed etis oculi, visio. Quam-
uis plus gratiã præstat voluntati quam oculo lumen.
S. 2. At Papistæ somniat aliquid facultatis nobis
suppetere, quod quidem per se non sufficit, adiutum
tamen cooperetur.

Respondeo. Somniū vocat homo impurus, quod
fidei orthodoxa decretum est. Gratia enim Dei coo-
peramur, adeo vt qui cooperatiõnem tollit, in gratiam
ipsam sit iniurius, necesse sit. Deus, inquit Apõstolus,
Philip. 2. est, qui operatur in vobis velle & perficere pro bona
voluntate. Quod explicat Augustinus de gratiã & libe-
ro arbitrio. Ipse vt velimus operatur incipiens, qui volentibus
cooperatur perficiens. Et l. 2. contra duas Epistolas Pela-
giorum c. 8. Homo preparat cor, non tamen sine adiutorio
Dei, qui tangit cor. Et deinde: Quamuis enim nisi adiuuan-
te illo sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire,
tamen nos aperiemus illius adiumento & opere nostro, imple-
ntem illud Dominus sine opere nostro. Nam quid est prepara-
re cor & os aperire, nisi voluntatum parare? & tamen in eisdem
literis legitur, preparatur voluntas à Domino: Et labia
mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Ecce Do-
minus admonet vt preparemus voluntatem in eo quod legimus,
Hominis est aperire cor: & tamen vt hoc faciat homo, adiuuat
Deus, qui preparatur voluntas à Domino.

Explicuit id Prosper Aquitanus l. 2. de vocatione
gentium, c. 26. Hanc quippe abundantiorẽ gratiam, ita cre-
ditur atq; experimur potentem, vt nullo modo arbitremur esse
violentiã, quo quicquid in saluandis hominibus agitur, ex sola
Dei voluntate peragatur, cum etiam ipsis paruulis per aliena
voluntatū subueniatur obsequium. Gratia quidem Dei in o-
mnibus iustificationibus principaliter præminet, suadendo ex-
hortationibus, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando
miraculis, dando intellectum, inspirando consiliū, corque ipsum
illuminando, & fidei affectionibus imbũendo: sed etiã voluntas
hominis subiungitur et atq; cõiungitur, qua ad hoc predictū est
excitata præstãt, vt diuino in se cooperetur operi, & incipiat
exercere ad meritū quod superno semine concepit ad studium, de
suã habens mutabilitate, si deficit, de gratiã opitulatiõne, si pro-
ficit. Que opitulatio per innumerõs modos, siue occultos, siue
manifestos, omnibus adhibetur, & quod à multis resuratur, i-
psorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, & gra-
tia est diuina, & voluntatis humana. Siue igitur initia, siue
profectus fidelium, siue vsq; in finem perseverantium cogitemus
genus

Gratiã ad-
iuuanti co-
operamur.

Voluntate
gratiã ista
agitur.

Peccata
operis pec-
cata.

Voluntate
gratiã ista
agitur.

genus, nulla species cuiusquam virtutis occurrit, qua vel sine dono diuinae gratiae, vel sine consensu diuinae voluntatis habeatur. Ipsa enim gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, vt in eo quem vocat primam sibi receperit & simulam donorum suorum preparari voluntatem. Nam virtus nolentium nulla est, nec potest afferri vel fidem, vel spem, vel charitatem eis inesse, quorum ab his bonis consensus alienus est.

Eadem est Ambrosii, Hieronymi & posterorū sententia, qui voluntatis cooperationem agnoscunt in conuersione. Caluinus ne tantos habere suae haeeseos aduersarios videretur, vno verbo Papistas appellauit.

„ S. 3. Pergit tamen: [nihil potest palmet ferre à se, ipso, ergo nec nos ex nobis, non enim Christi verba „ promptu est eludere] intelligit vt supra, etiā praesentio.

Respondeo. Christi verba nos venerari, Caluini verbis, quibus Christi verba deprauat, non credere. Tale Caluini commentum est, nihil nos posse etiam gratia Christi adiutos, palmites enim nihil posse à se ipsis. At Christus non dicit: meo auxilio, mea gratia, in me nihil potestis facere, sed trunci instar *ad egyptos*, & immobiles estis, mere passiuæ, ut alii qui loquuntur, vos habetis, sed sine me, folis viribus naturæ corruptæ, sola voluntate vestra, nisi in ea ego operer nihil potestis facere. De palmitate vero dicit, nihil posse à seipso, sed addit, nisi manserit in vite, si manserit in vite ferre fructum multum, non quem vitis sine palmitate formet, e-ducatur, maturet, palmiti instar saxi nihil opis conferre, sed sociā virtutis, efficiencia. Itaq; ferre fructum à seipso duplici modo intelligitur. Primo ex deprauatione Pelagiana: Vt dicatur arbitrium à seipso posse ferre fructum, hoc suis viribus naturalibus, sine adiutorio gratiæ, licet gratia aliquando egat, non vt operetur, sed vt facilius operetur. Hoc Christus t. futat: nam ferret à seipso nō manens in vite ferret sine Christo. Augustinus l. i. contra Pelagium & Coelestium de gratia Christi, & originali peccato, cum eorū ista verba recitasset. *Vt quod per liberum homines iubentur facere arbitrium, facilius possint implere per gratiam.* Respondet: Tolle facilius & non solum plenus, verum etiam sanus est sensus, si ita dicatur, vt quod per liberum facere iubentur homines, arbitrium, possint implere per gratiam. Cum autem Facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri tacita significatione suggeritur. *Quem sensum redarguit, qui dicit, sine me nihil potestis facere.*

Caluinus deprauat Christi verba.

Gratias necessitas.

Et c. 27. In libro quippe ad virginem sacram, quod & supra commemorauit, cum dicit, Diuinam mereamur gratiam, & facilius nequam spiritus sancti Spiritus auxilio resistamus: significat profecto quid sapiat. *Vt quid enim hoc verbum interposuit, id est, facilius? An vero non erat inuogor sensus, vt nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio resistamus? Sed quantum detrimentum hoc addimento fecerit, quis non intelligat? Volens utique credi tantas esse naturae vires, quas extollendo precipitat, vt etiam sine auxilio Spiritus sancti est minus facile, tamen aliquo modo nequam spiritus resistatur.*

Hanc nos Pelagianam interpretationem vt in Dei gratiam iniuriam detestamur. Aliam vero amplectimur, quæ gratiæ Dei omnia defert, sed ita tamen, vt naturam hominis in saxa & truncos nō transformet: nihil posse nos à nosmet ipsis, sine Deo, sine adiutorio, à Deo adiutos posse vti nostris facultatibus ad salutem, & re ipsa vt, non nostris viribus innoxos sed adiutorio gratiæ. Vt si medicus extremum spiritum trahenti succurrat, cibum & medicinam potrigat, ille manu vel ore recipiat, totum medico debet, nec tamen nihil ille omnino egit, sed nihil sine medico. Eodem libro c. 28. Augustinus clarius exponit.

Homo cum Deo operatur.

Millies Augustinus adiutorium, auxiliū, adiuuentum appellat: Quia scilicet & Deus agit, & nos cooperamur. Operatur ille velle & perficere. Quid clarius: E-lesio synam dat Cornelius, filium offert Abraham, Iachrymat & orat Daniel, dubium non est, quin nihil

istorum isti sine Deo fecerint, nec etiā hoc dubium ita Deum operatum perficere, vt tamen & illi manum ad-mouerint, Cornelius gratia adiutus, naturali manuum opere nummos diuiserit, Abraham ligna fiderit, st- lium ligarit, gladium stinxerit, Daniel clamavit, lacrymas fuderit, si igitur perficit Deus, vt homo sua eti- iam facultate naturali vatur, nō tamen sine Deo, quid mirum est, si etiam sic Deus operatur velle, vt tamen naturalis volendi facultas operationem exeratiata per gratiam supernaturalem, vere tamen ipsa velit?

S. 4. Hæc adeo certa sunt, vt non modo constantis fuerit semper parum sententia, sed etiam Artiniani in Belgio, Caluinum ceterosq; reliquerint, aliter sentientes. Quinetiam Aretius Caluinista multo ante cōtra Caluinum sic interpretatus est, vt veritatis comp- pulsus. [*ut ipse dicitur ferre fructum à seipso, inquit, et dum in vite non est sterile: sed fructu testatur, se in vite bona insitum, ac fructum à se fert, quia naturale hoc est, ille est, vt pote vnitas cū vite naturæ. Eundem fructum ce vici debet tanquam origini & fonti, à qua succum ha- bet. Ita san & Christo debent, quicquid habent. Idem ce tamen à se facere dicuntur, quia in illis Christi spiritus ce agit *omni p. r. g.* Hinc apostolis tribuitur rigatio, plan- ce ratio, dispensatores esse mysteriorum Dei. Quod ce Deus in nobis sua coronet dona: cum ipse omnia in ce omnibus agat Deus.] Hæc ille: vbi ostendit *ut ipse ce seipso agere: sed in Christo, & Deus omnia agit, ita tamen vt nos cooperemur. Denique ait Christum esse ce *ca. cor. ad. 8. i. d. causam sine qua non.***

Quamuis autem Lutherus hominem libero arbitrio priuauit, eum tamen errorem multi Lutherorū tandem damnarunt, idq; auctore Melancthone qui vultus licet sit, hunc tamen locum à corruptione col- legarum vindicauit. Cum enim quæstionem propo- sisset: [Si sine Christi auxilio nihil agimus; quid ce prodest humana diligentia. Respondet: Primum finis ce insit in vitæ; à qua palmites tucum trahunt, id est, ce audiamus Euangelium; & amplectamur, per quod ce Deus trahit, & mouet corda nostra. Moti vero non re- ce pugnemus, sed obtemperemus, nec voluntas est fa- ce xum, aut truncus, sed potest repugnare sua malicia, sic- ce ut David volens excussit gubernatorem Spiritum san- ce tum. E contra cum iam voluntas inuatur Spiritu san- ce to, retinere donum Dei potest. Et licet ingens lucta & ce difficultas manifeste testatur, voluntatem non esse o- ce ciofam, nec inaniem esse diligentiam, vt Ioseph non ce sine lucta retinet donum Dei. Quod si voluntas se ha- ce betet vt saxum, ac tantum pateretur impressiohem ce nouæ virtutis, nulla lucta esset retinendæ fidei aut ce aliarum virtutum.]

Probat hoc ex 2. Cor. 6. Philip. 2. Itaq; imbecillitas nostra adminiculū diuinæ virtutis requirit, vt susten- teretur, & agat. Nec humana sapientia, aut philosophia ad morum innocentiam sufficit, sed gratia Dei opus est, vt secundum Deum viuamus & operemur: Quæ omnia tum variis locis, tum vero c. 14. de correptione & gratia S. Augustinus explicuit. *Sic enim omnia ait esse in voluntate, vt diuinam non impediant potestatem.* Non est in hominis potestate vita eius, nisi cum eam Deus sup- peditat. Hinc etiam consequitur, voluntatis coope- rantis esse merita, quia bona est actio; bonus fructus; & agens liberata, quod promisso præmio operatur. Merita autem non sunt ex nobis, sed ex gratia, ideo di- cuntur & gratia, augmentum vero meritō est etiam gratia, quia meritis datur, quia & ipsa sunt gratia.

VERSUS 36. & seqq.

Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fru- ctum

ADAMI CONZEN
112
+ Evangelium
CYI
12